

حذف صفر، جراحی عددی یا اصلاح ساختاری اقتصاد؟

غلامعلی رموی
کارشناس اقتصاد

در سال‌های اخیر، اقتصاد ایران درگیر چالش‌هایی مزمن بوده؛ تورم مزمن، کاهش مداوم ارزش پول ملی و پیچیدگی در مبادلات روزمره باعث شده است که سیاست‌گذاران به فکر ساده‌سازی مقیاس پول بیفتند. طرح حذف ۴ صفر از پول ملی، از سوی مجلس شورای اسلامی تصویب و از سوی دولت به‌عنوان بخشی از اصلاحات نظام پولی مطرح شد.

در ظاهر، این اقدام می‌تواند شبیه خانه‌تکانی عددی باشد؛ تغییری برای کوتاه‌تر شدن ارقام و روان‌تر شدن مبادلات. اما پرسش اصلی آن است که آیا این جراحی عددی می‌تواند راه‌حلی برای بیماری‌های ساختاری اقتصاد ایران باشد؟ یا تنها پوششی است برای چهره‌ای که هنوز نشانه‌های بیماری را بر خود دارد؟

براساس برخی دیدگاه‌های علمی، پول در اقتصاد صرفاً مجموعه‌ای از اعداد یا اسکناس‌ها نیست؛ بلکه نمادی از اعتماد و ثبات است. نظریه‌های اقتصادی کلاسیک و نهادگرا تأکید دارند که «ارزش واقعی پول از اعتماد عمومی و عملکرد باثبات اقتصاد کلان سرچشمه می‌گیرد، نه از ظاهر عددی آن» (Mankiw, ۲۰۲۰; Friedman, ۱۹۷۱).

براساس نظریه پولی نوین، پول نقش اصلی دارد؛ واسطه مبادله، واحد حساب و ذخیره ارزش. حذف صفرها شاید ۲ نقش اول را ساده‌تر کند، اما اگر نقش سوم، یعنی «ذخیره ارزش» همچنان آسیب‌پذیر باشد، اعتماد عمومی بازسازی نخواهد شد (Krugman & Obstfeld, ۲۰۱۸). به‌بیان دیگر، اگر تورم و بی‌انضباطی مالی مهار نشود، حذف صفر هیچ تأثیر پایداری در قدرت خرید یا رفاه مردم نخواهد داشت.

کندوهای بسیاری در دهه‌های اخیر اقدام به حذف صفر از پول ملی کرده‌اند، اما نتایج متفاوت بوده است. زیمبابوئه در دهه ۲۰۰۰ چندین بار صفر حذف کرد، اما به‌دلیل تورم افسار‌گسیخته و بی‌ثباتی نهادی، این سیاست به شکست کامل انجامید و مردم به استفاده از دلار آمریکا روی آوردند.

در مقابل، ترکیه در سال ۲۰۰۵، ۴ صفر از لیر حذف کرد و توانست ثبات نسبی ایجاد کند. موفقیت ترکیه اما در خود حذف صفر نبود، بلکه در اصلاحات گسترده‌ای نهفته بود که پیش از آن انجام شده؛ کنترل تورم، بازسازی نظام بانکی و ایجاد انضباط مالی (Akyüz, ۲۰۰۶).

رومانی نیز در همان سال با حذف ۴ صفر از پول ملی‌اش، پس از اجرای برنامه‌های تثبیت اقتصادی و اصلاحات نهادی، توانست بازتعریف پول را بدون بی‌اعتمادی عمومی پیش ببرد (IMF, ۲۰۰۶).

تجربه این کشورها نشان می‌دهد که حذف صفر زمانی معنا دارد که در بستر ثبات اقتصادی، شفافیت و اعتماد عمومی اجرا شود؛ در غیر این صورت، صفرها دوباره بازمی‌گردند (Reinhart & Rogoff, ۲۰۰۹).

فرصت‌های اجرای طرح در ایران

اجرای طرح حذف ۴ صفر از پول ملی در ایران می‌تواند چند فرصت مشخص ایجاد کند؛

ساده‌تر شدن مبادلات و محاسبات مالی: کاهش اعداد می‌تواند به نظم و کارایی بیشتر در نظام بانکی و مالی کمک کند.

کاهش هزینه چاپ و توزیع اسکناس: با کاهش ارزش عددی اسکناس‌ها، نیاز به چاپ مکرر اسکناس‌های بزرگ کاهش می‌یابد. افزایش وجوه نامدین پول ملی: بازتعریف پول می‌تواند نشانه‌ای از اراده دولت برای بازگرداندن ثبات تلقی شود.

زمینه‌سازی برای اصلاحات ساختاری: اگر با اصلاحات ساختاری همراه شود، می‌تواند گامی به‌سوی بازسازی نظام پولی و اعتماد عمومی باشد.

تهدیدهای احتمالی

در کنار فرصت‌ها، تهدیدهایی نیز در کمین این سیاست قرار دارد: خطر سلطی مانند اصلاحات: اگر حذف صفر بدون اصلاح تورم، نظام بانکی و بودجه دولت اجرا نشود، تنها تغییری ظاهری خواهد بود.

هزینه‌های اجرایی بالا: تغییر نرم‌افزارهای بانکی، طراحی اسکناس‌های جدید، آموزش کارکنان و اطلاع‌رسانی عمومی هزینه‌بر است.

ریسک بی‌اعتمادی عمومی: ممکن است حذف صفر به‌عنوان اقدامی برای پنهان‌سازی تورم تلقی شود.

افزایش هزینه تأمین مالی دولت: تجربه برخی کشورها نشان داده که بازتعریف پول می‌تواند نرخ بهره را افزایش دهد.

خشنی شدن اثر واقعی در صورت ادامه تورم: جایگزینی ارز خارجی با پناه بردن مردم به طلا و دلار می‌تواند اثرات مثبت را از بین ببرد.

سنجش شرایط سیاسی و اقتصادی کشور برای اجرای طرح

اجرای موفق این سیاست نیازمند بستری از ثبات اقتصادی و اعتماد سیاسی است. در شرایطی که اقتصاد ایران با تورم مزمن، کسری بودجه، وابستگی به درآمدهای نفتی و نوسانات ارزی مواجه است، اجرای این سیاست بدون اصلاحات بنیادین می‌تواند با شکست روبه‌رو شود.

از منظر سیاسی، نبود اجماع میان نهادهای تصمیم‌گیر، تغییرات مکرر در سیاست‌گذاری و بی‌اعتمادی عمومی نسبت به وعده‌های اقتصادی دولت، ریسک اجرای این طرح را افزایش می‌دهد. اگر مردم این اقدام را صرفاً نمادین یا ابزاری برای پنهان‌سازی مشکلات تلقی کنند، نه‌تنها اعتماد عمومی بازسازی نمی‌شود، بلکه ممکن است واکنش‌های منفی در بازار و جامعه شکل گیرد.

در چنین فضایی، حذف صفرها باید در چارچوب یک برنامه جامع اصلاحات اقتصادی قرار گیرد، شامل کنترل تورم، استقلال بانک مرکزی، کاهش وابستگی بودجه به نفت و شفاف‌سازی سیاست‌های مالی. همچنین، اطلاع‌رسانی دقیق و تدریجی به مردم، برای کاهش نگرانی‌ها و افزایش پذیرش اجتماعی، ضروری است.

در نهایت، موفقیت این طرح نه در تغییر ظاهری اسکناس‌ها، بلکه در توانایی دولت برای ایجاد ثبات، اعتماد و هماهنگی میان ارکان اقتصادی و سیاسی کشور نهفته است.

نتیجه‌گیری

حذف ۴ صفر از پول ملی می‌تواند گامی در راستای نظم‌دهی عددی به واحد پول کشور باشد، اما این اقدام به‌تنهایی قادر به نجات اقتصاد از تورم، بی‌ثباتی و کاهش اعتماد عمومی نیست. تجربه جهان نشان داده است که ثبات پولی از دل سیاست‌های پایدار، استقلال بانک مرکزی و انضباط مالی دولت بیرون می‌آید، نه از تغییر چهره ظاهری اسکناس‌ها.

در نهایت، حذف صفر اگر در کنار اصلاحات واقعی اقتصادی قرار گیرد، می‌تواند آغازی بر بازسازی اعتماد به پول ملی باشد. اما اگر بدون درمان ریشه‌ای اجرا شود، تنها پردای تازه بر صحنه‌ای کهنه خواهد بود.

رئیس جمهوری با بیان اینکه می‌توان تمام قراردادهای منعقدشده برای ساخت نیروگاه‌های خورشیدی را در عرض یک سال به مرحله اجرا و افتتاح رساند، خاطرنشان کرد: براساس گزارش‌هایی که از سوی وزارت نیرو منتشر شده است، ساخت نیروگاه‌های خورشیدی علاوه بر اینکه می‌تواند مشکل کمبود برق در کشور را برطرف کند، قدم بسیار بزرگی در حفاظت از محیط‌زیست نیز خواهد بود.

به‌گزارش ایرنا، مسعود پزشکیان در مراسم افتتاح ۲۵۰ مگاوات نیروگاه خورشیدی و آغاز عملیات اجرایی ۴۵۰ مگاوات برق خورشیدی، بر ضرورت تسریع در ساخت این نیروگاه‌ها تأکید و اظهار کرد: دولت آماده برطرف کردن هر مانعی در برابر تسریع ساخت نیروگاه‌های خورشیدی و رفع ناترازی برق در کشور و تسهیل بستر فعالیت بخش خصوصی در این حوزه است.

رئیس جمهوری تصریح کرد: باید به‌گونه‌ای پیش برویم که در تابستان سال آینده، هیچ کارخانه‌ای با کمبود برق مواجه نشود و این در صدر اولویت‌های دولت قرار دارد.

پزشکیان به اهمیت انرژی در زندگی امروز بشر اشاره کرد و گفت: بخش‌های تولید و سایر اجزای زندگی در شرایط امروز به انرژی وابسته هستند و ضرورت دارد که تمام پروژه‌های مرتبط با افزایش تولید انرژی، از جمله ساخت نیروگاه‌های خورشیدی را با سرعت پیش ببریم. استانداران مجوزهای صادرشده بخش خصوصی برای ساخت نیروگاه را با دقت پیگیری و در صورتی که مانع و مشکلی در مسیر بود، هرچه زودتر برطرف کنند.

رئیس جمهوری با بیان اینکه می‌توان تمام قراردادهای منعقدشده برای ساخت نیروگاه‌های خورشیدی را در عرض یک سال به مرحله اجرا و افتتاح رساند، خاطرنشان کرد: براساس گزارش‌هایی که از سوی وزارت نیرو منتشر شده است، ساخت نیروگاه‌های خورشیدی علاوه بر اینکه می‌تواند مشکل کمبود برق در کشور را برطرف کند، قدم بسیار بزرگی در حفاظت از محیط‌زیست نیز خواهد بود؛ چراکه میزان تولید گازهای گلخانه‌ای را در کشور به‌شکل قابل‌ملاحظه‌ای کاهش می‌دهد و این اهمیت توجه به ساخت نیروگاه خورشیدی را مضاعف می‌سازد. پزشکیان بر تمرکز بیشتر برای ساخت نیروگاه خورشیدی در جنوب کشور تأکید و اظهار کرد: باتوجه به برنامه‌ریزی گسترده دولت برای توسعه در

آغاز عملیات اجرایی ۷۰۰ مگاوات نیروگاه خورشیدی

پنل‌های خورشیدی نباید در گمرک بمانند

وزارت نیرو اظهار کرد: ۲۵۰ مگاوات نیروگاه برق خورشیدی به ارزش ۷ هزار و ۵۰۰ میلیارد تومان افتتاح می‌شود و عملیات اجرایی ۴۰۰ مگاوات نیروگاه هم آغاز خواهد شد.

علی‌آبادی خاطرنشان کرد: با افتتاح‌های مجموع برق تولیدی توسط نیروگاه‌های تجدیدپذیر در کشور به ۲ هزار و ۵۵۰ مگاوات خواهد رسید که برق مصرفی ماهانه ۱۴۵ هزار خانواده ایرانی را تأمین خواهد کرد.

در این مراسم استانداران چند استان کشور نیز به‌صورت ویدئوکنفرانس به ارائه توضیحاتی درباره فرآیند ساخت نیروگاه‌های خورشیدی در استان‌های تحت‌مدیریت خود پرداختند.

سواحل جنوبی و نیاز به احداث آب شیرین در سواحل خلیج‌فارس و دریای عمان، ساخت نیروگاه‌های خورشیدی در این مناطق اهمیت بیشتری دارد و به توسعه این مناطق کمک شایانی خواهد کرد.

رئیس جمهوری در بخش پایانی سخنان خود در واکنش به سخنان یکی از استانداران مبنی بر وجود موانعی در مسیر ترخیص پنل‌های خورشیدی در گمرک تأکید کرد: براساس مصوبه‌ای که سران قوا داشته‌اند، هیچ پنل خورشیدی نباید در گمرک بماند و در صورتی که با چنین مسئله‌ای مواجه هستید، فوراً اطلاع دهید که مشکل را حل کنیم.

پیش از سخنان رئیس‌جمهور، علی‌آبادی وزیر نیرو در توضیح افتتاح‌های جدید

احداث یا افتتاح هفته‌ای ۱۰۰ مگاوات برق سبز در کشور

وزیر نیرو درباره اهمیت توسعه نیروگاه‌های پراکنده و مشارکت بخش خصوصی گفت: توسعه نیروگاه‌های کوچک و پراکنده، کاهش هزینه‌ها و افزایش بهره‌وری شبکه برق را به‌همراه داشته و بخش خصوصی نقش کلیدی در این مسیر دارد.

وی همچنین بر اهمیت مدیریت مصرف انرژی تأکید کرد و افزود: در کنار توسعه تولید، مدیریت مصرف یک اولویت اساسی است. راه‌اندازی بازار بهینه‌سازی انرژی و انتشار نخستین توکن صرفه‌جویی، اقدامی مثبت در راستای کاهش هزینه‌های بهینه‌سازی نسبت به تولید است.

وزیر نیرو در پایان ضمن تقدیر و تشکر از استانداران، به‌ویژه استاندار تهران، برای فراهم کردن زمین و تسهیلات پروژه‌های کلنگ‌زنی‌شده ابراز امیدواری کرد که این اقدامات به ارتقای جایگاه کشور در حوزه انرژی در منطقه منجر شود.

وی دستاوردهای زیست‌محیطی پروژه‌های خورشیدی را قابل توجه دانست و گفت: صرفه‌جویی ماهانه این نیروگاه‌ها معادل ۱۲۴ میلیون مترمکعب گاز طبیعی و جلوگیری از انتشار سالانه ۲۵۷ هزار تن گازهای گلخانه‌ای است. اگر این اعداد را به کل ظرفیت تجدیدپذیر کشور تعمیم دهیم، میلیون‌ها تن گاز گلخانه‌ای جذب یا از انتشار آن جلوگیری می‌شود که اهمیت محیط‌زیستی توسعه انرژی‌های پاک را نشان می‌دهد.

علی‌آبادی همچنین بر افزایش سرعت احداث نیروگاه‌های خورشیدی تأکید کرد و خاطرنشان ساخت: در گذشته حداکثر سرعت احداث نیروگاه خورشیدی در کشور سالی ۱۰۰ مگاوات بود، اما اکنون هفته‌ای ۱۰۰ مگاوات نیروگاه خورشیدی در حال احداث یا افتتاح است که رکورد بی‌سابقه‌ای در تاریخ کشور محسوب می‌شود.

وزیر نیرو، در مراسم افتتاحیه و کلنگ‌زنی پروژه‌های نیروگاه خورشیدی از افزایش چشمگیر ظرفیت تولید برق تجدیدپذیر کشور خبر داد.

عباس علی‌آبادی ضمن بیان این مطلب گفت: با بهره‌برداری رسمی ۲۰۰۵ مگاوات و آغاز عملیات اجرایی ۴۰۰ مگاوات نیروگاه خورشیدی دیگر، مجموع ظرفیت تولید برق تجدیدپذیر کشور از مرز ۲ هزار و ۵۵۰ مگاوات عبور کرده است.

وزیر نیرو بااشاره به ترکیب این ظرفیت افزود: از این میزان، ۲ هزار و ۳۱ مگاوات سهم انرژی خورشیدی، ۳۷۰ مگاوات بادی، ۱۰۰ مگاوات برقایی کوچک و ۲۷۲ مگاوات شامل ۲۵ مگاوات توربین انبساطی و ۲۲ مگاوات نیروگاه زیست‌توده بیوگاز است.

محدودیت همزمان برق و گاز صنایع، امسال تکرار نمی‌شود

براساس گزارش وزارت صمت، آسیب‌پذیری زنجیره تولید به حدی بود که در برخی ماه‌ها، ظرفیت تولید فولاد کشور به کف چندساله رسید.

برای پیشگیری از تکرار این وضعیت، دولت امسال برنامه‌هایی شامل افزایش ذخیره سوخت مایع نیروگاه‌ها، بهینه‌سازی مصرف خانگی، تنوع‌بخشی به سوخت جایگزین در صنایع و نیز تکمیل طرح‌های فاز ۱۱ و توسعه میادین پارس‌جنوبی را در دستور قرار داده است.

باوجود این اقدامات، کارشناسان هشدار می‌دهند که تا زمانی که سرمایه‌گذاری جدی در توسعه میادین گازی و نوسازی زیرساخت انتقال انجام نشود، پدیده ناترازی گاز تداوم یافته و هر زمستان تکرار محدودیت برای صنایع محتمل خواهد بود.

ایران طی سال‌های اخیر با ناترازی پایدار میان تولید و مصرف گاز طبیعی مواجه بوده است. طبق آمار رسمی شرکت ملی گاز، در فصل زمستان مصرف روزانه بخش خانگی از مرز ۶۰۰ میلیون مترمکعب فراتر می‌رود؛ در حالی که تولید گاز کشور در بهترین شرایط حدود ۸۵۰ میلیون مترمکعب در روز است.

این ناترازی سبب می‌شود دولت برای جلوگیری از افت فشار شبکه خانگی، ناگزیر به قطع یا محدودسازی مصرف صنایع بزرگ انرژی‌بر چون فولاد، پتروشیمی و سیمان شود.

در زمستان ۱۴۰۲، برخی واحدهای بزرگ صنعتی کشور با کاهش تا ۵۰ درصدی تحویل گاز مواجه شدند؛ مسئله‌ای که مستقیماً بر روند تولید، اشتغال و صادرات اثر گذاشت.

معاون وزیر صمت گفت: باوجود احتمال تکرار محدودیت گاز برای صنایع در زمستان پیش‌رو، بحران یا خاموشی برق صنایع همانند سال گذشته پیش‌بینی نمی‌شود.

سعید شجاعی، معاون برنامه‌ریزی، نوآوری و هوشمندسازی وزارت صمت در گفت‌وگو با مهر درباره وضعیت تأمین گاز صنایع در زمستان گفت: پیش‌بینی دقیق در شرایط فعلی امکان‌پذیر نیست، اما به‌نظر می‌رسد همانند سال گذشته با برخی محدودیت‌ها مواجه باشیم.

وی افزود: با این حال، سطح بحران سال گذشته که محدودیت گاز همزمان با محدودیت برق نیز همراه بود، امسال باتوجه به برنامه‌ریزی‌های انجام‌شده و ذخایر سوختی موجود در نیروگاه‌ها، احتمالاً تکرار نخواهد شد.

شجاعی گفت: باوجود این، در حوزه گاز احتمال می‌رود شرایط مشابه سال گذشته و محدودیت‌هایی برای صنایع تکرار شود.

اجرای طرح ملی «طاها» برای اتصال بنگاه‌های کوچک و بزرگ پوشاک

ارتقای بهره‌وری

معاون توسعه کارآفرینی و اشتغال وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی با بیان اینکه هم‌افزایی میان بنگاه‌های کوچک و بزرگ می‌تواند بهره‌وری اقتصادی را افزایش داده و هزینه‌های تولید را کاهش دهد، اضافه کرد: بنگاه‌های کوچک در تولید توانمند هستند، اما در کیفیت و بازاریابی ضعف دارند. از سوی دیگر، بنگاه‌های بزرگ به‌دلیل محدودیت منابع مالی، توسعه ظرفیت تولید برای‌شان پرچرینه است. اتصال این ۲ حلقه، راهبردی موثر برای پایداری اشتغال است.

وی مهم‌ترین شریک راهبردی وزارت تعاون در این طرح را وزارت صنعت، معدن و تجارت معرفی و خاطرنشان کرد: دفتر ویژه پوشاک، معاونت صنایع عمومی وزارت صمت و همچنین وزارت اقتصاد و نظام بانکی، از جمله نهادهای همکار ما در اجرای طرح طاها هستند.

حسینی ادامه داد: در این چارچوب، برای تأمین مالی بنگاه‌های خرد در قالب برات الکترونیکی و با همکاری بانک تجارت، امکان تأمین مواد اولیه تا سقف ۵۰۰ میلیون تومان به‌صورت اعتباری فراهم شده است. تولیدکنندگان طرح به‌صورت آزمایشی در روستای لنگه همدان – قطب جوراب‌بافی ایران – اجرا و بیش از ۱۰۰ نفر تآکنون از تسهیلات بهره‌مند شدند.

معاون توسعه کارآفرینی و اشتغال وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی بااشاره به همکاری ۳ استان گلستان، همدان و زنجان در اجرای پایلوت طرح گفت: اطلاعات میدانی، گردآوری و بارگذاری داده‌های بنگاه‌های کوچک انجام گرفته و نیازها اعلام شده‌اند. همچنین اتحادیه‌های مرکزی پوشاک، انجمن

معاون توسعه کارآفرینی و اشتغال وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، از آغاز مرحله اجرایی طرح ملی «طاها» خبر داد؛ طرحی که با هدف اتصال بنگاه‌های کوچک به بزرگ در حوزه پوشاک طراحی شده و پس از بررسی‌های تخصصی در مسیر اجرا قرار گرفته است.

سید مالک حسینی در گفت‌وگو با ایرنا، به برگزاری نشست هم‌اندیشی راهبری رسمی طرح اتصال بنگاه‌های خرد و کوچک پوشاک با حضور ۲ وزیر و نمایندگان مجلس به میزبانی بانک تجارت اشاره کرد و گفت: طرح طاها امروز

شنبه ۱۹ مهر، به‌صورت رسمی در محل بانک تجارت و با حضور وزرای صنعت، معدن و تجارت و تعاون کار و رفاه اجتماعی اجرا می‌شود.

وی بااشاره به اینکه پوشاک یکی از پیشران‌های اشتغال کشور است، افزود: بررسی‌های وزارت تعاون نشان می‌دهد بنگاه‌های خرد، کوچک و متوسط زیر ۲۰ نفر، با چالش‌های جدی نظیر اتصال به بازار، دسترسی به منابع مالی، آموزش و استانداردسازی روبه‌رو هستند. براساس ماده ۶ قانون برنامه هفتم، مسئولیت راهبری این حوزه‌ها با نگاه اشتغال برعهده وزارت تعاون است.

حسینی با بیان اینکه در ۳ سال گذشته، بیش از ۱۶۵ هزار فقره تسهیلات برای فعالان حوزه پوشاک پرداخت شده است، اظهار کرد: ایده اولیه طرح اتصال بنگاه‌های کوچک و بزرگ، سال گذشته توسط دکتر میدری وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی مطرح و در فروردین امسال، پس از ۸۹ جلسه شورای‌عالی اشتغال، تصویب و ابلاغ شد. این طرح از امروز در رسته‌های مختلف از جمله صنایع تبدیلی گیاهان دارویی و به‌طورویژه در پوشاک اجرا خواهد شد.

درج ساخت ایران روی کالاهای صادراتی اختیاری شد

سازمان استاندارد در بخشنامه‌ای اعلام کرد؛ در صورت رعایت استاندارد ملی، حذف نشان استاندارد یا عبارت «ساخت ایران» بنا به درخواست خریدار، مانعی برای صدور گواهی انطباق کالاهای صادراتی نیست.

به‌گزارش مهر، سازمان استاندارد طبق یک بخشنامه اعلام کرد؛ طبق مفاد تبصره یک بند ۱-۶ تا ۲-۳ شیوننامه ارزیابی

ویژگی‌های فنی استاندارد را دارد و این امر مانع صادرات آن کالا نخواهد بود.

براساس این تبصره، شرط اصلی برای صدور گواهی انطباق، رعایت کامل الزامات فنی و کیفی استاندارد ملی مربوطه است و تغییرات در موارد ظاهری مانند بسته‌بندی، درج لوگو یا عبارات چاپی روی کالا مانعی برای صادرات محسوب نمی‌شود.